

**Stichting Geborgde Dierenarts
t.a.v. SGD-bestuur
Postbus 421
3990 GE Houten**

Datum: 13 augustus 2017

Onderwerp: advies gebruik gegevens
project KSF-dierenarts

Digitale brief t.a.v. SGD-secretariaat
H.Elsinghorst@geborgdedierenarts.nl

Geacht SGD-bestuur,

De Colleges van Belanghebbenden (CvB's) hebben op 18 juli 2017 onderstaande email (bijlage 1) ontvangen met als bijlagen het verzoek van dhr. dr. Speksnijder inclusief het onderzoeksvoorstel KSF-dierenartsen (respectievelijk bijlage 2 en 3).

Het verzoek komt in essentie neer op het verlenen van toestemming voor het gebruik van gegevens waar SGD verondersteld wordt **eigenaar** te zijn. In het verzoek wordt dit als volgt verwoord:

Via dit schrijven wil ik u om toestemming vragen de databestanden met betrekking tot antibiotica-voorschrijfgegevens van alle in Nederland geregistreeerde landbouwhuisdierenartsen, inclusief de koppelingen (1-1 relaties) met individuele UBNs (geanonimiseerd) en bijbehorende antibioticagebruiksniveau waarvan de SGD eigenaar is te mogen gebruiken. Daarnaast wil ik u via deze weg verzoeken om relevante data die in bezit is van de SGD aan ons ter beschikking te stellen ten behoeve van dit onderzoek. Voor een specificatie verwijs ik u naar de bijlage onderaan deze brief.

met in de bijlage bij het verzoek de toelichting:

De volgende databases worden benaderd:

- SGD
 - Voor VBI gegevens van individuele UDNs werkzaam als geborgde varkensdierenarts (inclusief de koppeling met UBNs en bijbehorend antibioticagebruiksniveau waarmee in bovengenoemde tijdperiode een 1-1 relatie is aangegaan voor zover deze data beschikbaar zijn).

Voor zover bij de CPD-afgevaardigden in de CvB's bekend is SGD eigenaar van de registers Geborgde Dierenartsen en niet de formele dan wel juridische eigenaar van de in het verzoek omschreven en gevraagde databestanden/gegevens.

Mocht het SGD-bestuur van mening zijn dat zij wel eigenaar van de omschreven gegevens is, dan wel deze gegevens in bezit heeft, dan is het op zijn plaats de CvB's hiervan onmiddellijk in kennis te stellen en tevens aan te geven:

- op welke wijze die data/gegevens door SGD worden beschermd;
- de inzage inclusief het ter beschikking stellen daarvan aan derden zijn geregeld;
- op welke wijze de dierenarts wordt geïnformeerd als een derde dan wel een gerechtigde instanties zoals NVWA de gegevens opvraagt dan wel inziет.

Het betreft immers data/gegevens van dierhouders en dierenartsen die op basis van de Wet Dieren verplicht aangeleverd dienen te worden in, door de Minister van Economische Zaken, aangewezen databanken waaraan zeer expliciete eisen zijn gesteld m.b.t. de omgang met én de bescherming van de gegevens.

De CPD-afgevaardigden stellen vast dat het ingediende verzoek privacy- en concurrentiegevoelige klant-, dierenarts- en praktijkgegevens betreft, waarbij:

- de juridische status van het eigendom van de omschreven gegevens voor de CvB's niet duidelijk is om een besluit op te kunnen nemen;
- dierenartsen en dierhouders, waarvoor het besluit wordt gevraagd te nemen, geen rechtstreekse overeenkomst met SGD hebben. De toepassing van Reglementen en de daarmee verband houdende overeenkomst Veehouder – Geborgde Dierenarts is geregeld via de overeenkomst die de dierenarts met VERIN/CBD sluit. Die overeenkomst, de Reglementen én de overeenkomst Veehouder –

Geborgde Dierenarts bieden naar inzicht van de CPD-afgevaardigden *geen* mogelijkheid om ongevraagd en zonder instemming van direct betrokken dierenarts en haar/zijn veehouder(s) gegevens aan derden ter beschikking te stellen, dit uiteraard met uitzondering van de in de bepalingen opgenomen organisaties.

- door het expertpanel van de Diergeneesmiddelenautoriteit SDa de gevraagde analyse onder zeer stringente voorwaarde wordt uitgevoerd en de indiener daar met zijn vraag terecht kan;
- het risico voor juridische procedures naar aanleiding van het besluit de gegevens ter beschikking te stellen niet valt uit te sluiten en de kosten van die procedures uiteindelijk door Geborgde Dierenartsen opgebracht moeten worden¹.

De CPD-afgevaardigden in de CvB's adviseren het SGD-bestuur om naar onderzoeker dhr. dr. Speksnijder aan te geven dat SGD op basis van genoemde argumenten *niet* in kan gaan op het geformuleerde verzoek en de suggestie doet om dierenartsen zelf via een oproep te benaderen en te verzoeken op vrijwillige basis aan het onderzoek deel te nemen. Zoals het toegestuurde onderzoeksvoorstel aangeeft hebben dierenartsen immers een rechtstreeks belang bij het onderzoek en de uitkomsten daarvan.

In afwachting van antwoord op gestelde vragen, mede namens het CPD-bestuur.

Met vriendelijke groet,

Mw. dr. A.F.S. Olsman-Vrielink (Annemarie), CPD-afgevaardigde in het CvB Geborgde Rundveedierenarts

Dhr. drs. R.H.C. Sol (Rene), CPD-afgevaardigde in het CvB Geborgde Varkensdierenarts

Dhr. drs. J. Neleman (Hans), CPD-afgevaardigde in het CvB Geborgde Vleeskalverdierenarts

Dhr. drs. A.D. Vink (Albert), CPD-afgevaardigde in het CvB Geborgde Pluimveedierenarts

CPD-bestuur

Mw. drs. K. Koenders (Karien), voorzitter

Mw. drs. S.F. van Genugten (Fieke), vicevoorzitter aandachtsveld gezondheidszorg herkauwers

Mw. drs. H.M.F. de Louw (Leonie), secretaris aandachtsveld gezondheidszorg varkens

Dhr. drs. E.R. van Proosdij (Rick), penningmeester aandachtsveld gezondheidszorg paard

Dhr. drs. C.G. de Kruif (Kees), bestuurslid aandachtsveld gezondheidszorg vleeskalveren

Dhr. drs. W.J.M. van Look (Walter), bestuurslid aandachtsveld gezondheidszorg gezelschapsdieren

Dhr. drs. R.M.W. Rietema (Richard), bestuurslid met aandachtsveld gezondheidszorg pluimvee

c.c.

SGD-bestuur

Stichting Geborgde Dierenarts Colleges van Belanghebbenden

¹ Voorbeeld waarin door besluitvorming SGD wordt veroordeeld voor kosten in geding: uitspraak Hoge Raad d.d. 14 juli 2017 SGD-AGIB: <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2017:1354>

BIJLAGE 1

Van: Henriette Elsinghorst <H.Elsinghorst@geborgdedierenarts.nl>

Datum: 18 juli 2017 14:13:47 CEST

Onderwerp: vraag aan leden CvB geborgde dierenarts betreffende verstrekken geanonimiseerde data t.b.v. KSF-onderzoek

Geachte leden van het College van Belanghebbenden

In de meest recente SGD Nieuwsbrief is genoemd dat het SGD-bestuur van de Projectgroep KSF-dierenartsen het verzoek heeft gehad om geanonimiseerde data te ontvangen die (gedeeltelijk) eigendom zijn van de SGD, nl de VBI's dierenartsen en de 1-op-1 relaties dierenarts - veehouder. Dit om onderzoek te doen naar de vraag welke verdere antibiotica-reductie haalbaar is in verschillende diersectoren en op welke wijze dit kan, waarbij rekening wordt gehouden met ethische, economische en praktische aspecten. Het onderzoek wordt gedaan in opdracht van het ministerie van EZ en wordt uitgevoerd door de faculteit Diergeneeskunde. In de bijlage het verzoek van David Speksnijder van de fD namens de projectgroep KSF dierenartsen aan het bestuur van de SGD, en het onderzoeksvoorstel. David Speksnijder biedt aan nadere informatie te geven als dat gewenst is. (d.c.speksnijder@uu.nl). Het onderzoeksvoorstel is met toestemming van David Speksnijder in de bijlage toegevoegd.

Er loopt al onderzoek in de pluimvee-, varkens- en vleeskalversector naar de kritische succesfactoren bij veehouders.

Een derde partij zal zorgdragen voor het anonimiseren en versleutelen van de databestanden. Het SGD-bestuur is genegen toestemming te verlenen daar het doel van het onderzoek past bij de doelstelling van de SGD, en heeft besloten de vraag aan de Colleges van Belanghebbenden voor te leggen om van eventuele bezwaren kennis te nemen.

Het verzoek aan u is om kennis te nemen van dit verzoek en eventuele bezwaren kenbaar te maken aan het bestuur van de SGD. U kunt dit doen door ze mij te mailen voor 14 augustus.

Met vriendelijke groet,

Henriette Elsinghorst

Secretaris SGD

BIJLAGE 2

Aan: Prof.dr. J.A. Stegeman
Voorzitter Stichting Geborgde Dierenarts (SGD)
Molen 77
3995 AW Houten

Datum: 23 juni 2017

Betreft: Data t.b.v. onderzoek Kritische Succesfactoren Dierenartsen

L.S.

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) voeren wij momenteel een wetenschappelijk onderzoek uit naar factoren die van invloed zijn op het antibiotica-voorschrijfgedrag van landbouwhuisdierenartsen in Nederland. Dit onderzoek is genoemd Kritische Succesfactoren (KSF) Dierenartsen en probeert antwoord te geven op de vraag welke factoren het antibiotica-voorschrijfbeleid van dierenartsen beïnvloeden. Deze kennis is noodzakelijk om dierenartsen met een hoger dan gemiddeld voorschrijfpatroon gericht te kunnen ondersteunen hun voorschrijfpatroon (gedefinieerd als Veterinaire Benchmark Indicator, VBI) in overeenstemming te krijgen met de streefwaarde zoals vastgesteld door de Stichting Diergeneesmiddelen Autoriteit (SDa). Een uitgebreid projectplan vindt u als aparte bijlage meegestuurd.

In dit onderzoek zullen data-analyses op historische voorschrijfgegevens en kwalitatief onderzoek naar kennis, houding en gedrag van dierenartsen centraal staan. In de data-analyse (fase 1) zullen wij onderzoeken welke dynamiek in VBI van dierenartsen zichtbaar is over de jaren heen en over de diersoorten heen. Hiermee krijgen wij een indruk of het hebben van een VBI in de signalerings- en/of actiewaarde een structureel danwel een incidenteel karakter heeft en hoe VBIs van dierenartsen die meerdere diersoorten behandelen zich tot elkaar verhouden. Daarnaast willen we door koppeling van voorschrijfgegevens op UDN niveau en antibioticagebruikgegevens en bedrijfskarakteristieken op UBN niveau een indruk krijgen welke bedrijfskarakteristieken van 1-1 relaties van een dierenarts van invloed zijn op hun VBI. Specificaties van de benodigde data vindt u in de bijlage. Om vertrouwelijke omgang met de data te waarborgen, zullen alle gegevens die herleidbaar zijn tot personen worden gepseudonimiseerd (versleuteld) door een onafhankelijke 3^e partij alvorens deze aan de onderzoekers ter beschikking worden gesteld.

In een volgende fase van dit onderzoek (fase 2) zullen in Nederland werkzame landbouwhuisdierenartsen worden benaderd in een kwalitatief/kwantitatief onderzoek door middel van enquêtes. Doel van deze fase is te onderzoeken welke (interne) factoren met betrekking tot kennis, houding en gedrag van dierenartsen een rol spelen in het werken aan diergezondheid en in de reductie van antibioticagebruik in de landbouwhuisdierensector. De resultaten van deze enquêtes zullen door de 3^e partij worden gekoppeld aan de VBI data die in fase 1 zijn verzameld. Deze gekoppelde databestanden zullen opnieuw worden gepseudonimiseerd alvorens deze aan de onderzoekers zullen worden verzonden. Met deze informatie is te onderzoeken welke interne (persoonlijke) en externe factoren van invloed zijn op de VBI van dierenartsen.

Dit onderzoek KSF dierenartsen wordt uitgevoerd in intensieve samenspraak met de diverse KSF onderzoeken die in de diersectoren plaatsvinden om overlappende werkzaamheden te vermijden.

Via dit schrijven wil ik u om toestemming vragen de databestanden met betrekking tot antibiotica-voorschrijfgegevens van alle in Nederland geregistreerde landbouwhuisdierenartsen, inclusief de koppelingen (1-1 relaties) met individuele UBNs (geanonimiseerd) en bijbehorende antibioticagebruiksniveau waarvan de SGD eigenaar is te mogen gebruiken. Daarnaast wil ik u via deze weg verzoeken om relevante data die in bezit is van de SGD aan ons ter beschikking te stellen ten behoeve van dit onderzoek. Voor een specificatie verwijs ik u naar de bijlage onderaan deze brief.

Voor het gebruik van de data zal een dataleveringsovereenkomst worden opgesteld. Daarin zal onder andere worden vastgelegd dat alle gegevens die direct zijn te herleiden tot een individu of een bedrijf zullen worden gepseudonimiseerd door een 3^e partij waardoor vertrouwelijke omgang met de data in dit onderzoek wordt gewaarborgd. Rapportage van de onderzoeksresultaten zal in 1^e instantie plaatsvinden richting de opdrachtgever (EZ). Na goedkeuring zullen de resultaten ook worden gepubliceerd in wetenschappelijke literatuur en mogelijk vakbladen voor dierenartsen.

Eventueel ben ik van harte bereid een en ander mondeling toe te lichten.

Bij voorbaat dank en met vriendelijke groet namens de projectgroep KSF dierenartsen bestaande uit:

Dr. Franck Meijboom, faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht

Prof. dr. Theo Verheij, Julius Centrum voor eerstelijns geneeskunde, Universitair Medisch Centrum Utrecht

Dr. David Speksnijder, faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht

Dr. D.C. (David) Speksnijder

Afdeling Klinische Infectiologie, Departement Infectieziekten & Immunologie

Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht

Postadres: Postbus 80165, 3508 TD Utrecht

Bezoekadres: Yalelaan 1, 3584 CL Utrecht

E: d.c.speksnijder@uu.nl

T: 030 253 4330

Bijlage: Specificatie van de op te vragen en te gebruiken data in het kader van het onderzoek KSF dierenartsen

Data zullen worden opgevraagd over de periode 1 januari 2013 t/m 31 december 2016

De volgende data zullen worden verzameld en gebruikt voor de analyses:

- Individuele VBI waarden van alle afzonderlijke UDNs* in Nederland werkzaam in de landbouwhuisdierensector
 - Over een periode van 4 jaar (2013 t/m 2016)
 - VBIs volgens kwartaalrapportages
 - Voor de volgende diersectoren:
 - Rundvee
 - Varkens
 - Pluimvee
 - Vleesvarkens
 - Voor zover beschikbaar de koppeling van UDN aan DAP
- Overzicht van alle UBNs waarmee de afzonderlijke UDNs een 1-1 relatie hebben onderhouden in de verschillende jaren in de betreffende periode
 - Voor zover beschikbaar tevens mutaties (datum) in 1-1 relaties
 - Antibiotica gebruik gegevens van de afzonderlijke UBNs (uitgedrukt in DDDA)
 - Bedrijfskarakteristieken van de afzonderlijke UBNs
 - Bedrijfstype/classificatie
 - Aanwezige diercategorieën (zoals gedefinieerd in de SDA rapporten)
 - Gemiddeld aantal aanwezige dieren per diercategorie
 -

*De UBNs mogen geanonimiseerd (versleuteld) beschikbaar worden gesteld. Herleidbaarheid tot UBN niveau is in dit onderzoek KSF dierenartsen niet nodig. Om verschillende databestanden op het niveau van individuele UDNs aan elkaar te kunnen koppelen en op termijn mogelijk gericht dierenartsen te kunnen benaderen voor deelname aan aanvullende dataverzameling is het nodig dat eventuele versleuteling van UDNs op uniforme wijze plaatsvindt.

De volgende databases worden benaderd:

- SGD
 - Voor VBI gegevens van individuele UDNs werkzaam als geborgde varkensdierenarts (inclusief de koppeling met UBNs en bijbehorend antibiotica gebruiksniveau waarmee in bovengenoemde tijdsperiode een 1-1 relatie is aangegaan voor zover deze data beschikbaar zijn).
- ZuivelNL (MediRund)
 - Voor VBI gegevens van individuele UDNs werkzaam als geborgde rundveedierenarts
 - Voor gegevens en karakteristieken van UBNs waarmee alle in Nederland werkzame UDNs een 1-1 relatie hebben gehad in de betreffende periode die zijn geregistreerd via MediRund
- CBD (IKB Varken)
 - Voor gegevens en karakteristieken van UBNs waarmee alle in Nederland werkzame UDNs een 1-1 relatie hebben gehad in de betreffende periode die zijn geregistreerd via IKB Varken
- DGBase (IKB Nederland)
 - Voor gegevens en karakteristieken van UBNs waarmee alle in Nederland werkzame UDNs een 1-1 relatie hebben gehad in de betreffende periode die zijn geregistreerd via IKB Nederland
- SKV (Infokalf)
 - Voor gegevens en karakteristieken van UBNs waarmee alle in Nederland werkzame UDNs een 1-1 relatie hebben gehad in de betreffende periode
- Avined
 - Voor gegevens en karakteristieken van UBNs waarmee alle in Nederland werkzame UDNs een 1-1 relatie hebben gehad in de betreffende periode

Gebruik van de data

Om vertrouwelijkheid te garanderen en te voorkomen dat data herleidbaar zullen zijn tot individuele personen zal een 3^e partij in de arm worden genomen die verantwoordelijk zal zijn voor het anonimiseren van de databestanden alvorens deze aan de onderzoekers worden aangeleverd. Een principe overeenkomst is opgesteld met IDTS te Deventer (www.idts.nl) om als Trusted Third Party (3^e partij) op te treden. Op deze manier zullen ook de onderzoekers geen data kunnen herleiden tot individuele personen. De uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek zullen wederom door de 3^e partij worden gekoppeld aan de bestaande dataset en opnieuw worden gepseudonimiseerd alvorens deze aan de onderzoekers beschikbaar worden gesteld.

Onderzoeksvoorstel kritische succesfactoren dierenartsen

**Een nader onderzoek naar factoren die van invloed zijn
op het antibioticavoorschrijfpatroon van dierenartsen**

Auteurs: Joost van Herten (KNMvD), Maaike van den Berg (KNMvD), David Speksnijder (UU), Franck Meiboom (UU), Theo Verheij (Julius, UMCU)
Datum: 30-01-2017

AANLEIDING

Uit de rapportage van de Stichting Diergeneesmiddelen autoriteit (SDa) uit 2015 is gebleken dat de antibioticareductie in de Nederlandse veehouderij stagneert. In 2015 is het antibioticagebruik met 0,65% afgenomen ten opzichte van 2014. De totale antibioticareductie in de periode 2009-2015 bedraagt daarmee 58,4%. Tegelijkertijd constateert de SDa dat verdere reductie mogelijk is door de aandacht en interventie maatregelen in de komende jaren te richten op veehouderijbedrijven en dierenartsen die structureel meer gebruiken/voorschrijven in vergelijking tot hun collega's en zich in het zogenaamde signalerings- en actiegebied bevinden. Voor de ontwikkeling van gerichte interventiestrategieën is het van belang om inzicht te krijgen in de factoren die maken dat een veehouder of dierenarts zich in het signalerings- of actiegebied bevindt. Deze factoren kunnen inzicht bieden in de kritische succesfactoren (KSF) voor een restrictief en laag antibioticagebruik/antibiotica voorschrijfpatroon versus faalfactoren die zorgen voor een hoog antibioticagebruik/antibiotica voorschrijfpatroon.

KSF-ONDERZOEK SECTOREN

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) heeft om deze reden de sectoren gevraagd een onderzoek in te stellen naar kritische succes- en faalfactoren voor een hoog- danwel laaggebruik van antibiotica op individuele veehouderijbedrijven. Op basis van de uitkomsten kunnen concrete interventie maatregelen worden opgesteld met als doel een (verdere) antibioticareductie op bedrijven die zich structureel in het actie- of signaleringsgebied bevinden. In deze onderzoeken wordt ook de rol van de bedrijfseigen 1-1 dierenarts als één van de mogelijke succesfactoren meegenomen. De KNMvD is bij deze onderzoeken betrokken via een vertegenwoordiging in de verschillende sectorale klankbordgroepen.

KSF-ONDERZOEK DIERENARTSEN

Dierenartsen worden beschouwd als poortwachters in het Nederlandse antibioticabeleid. Zij zijn degenen die antibiotica voorschrijven en via hun 1-1 relatie met veehouders verantwoordelijk zijn voor het toepassen van antimicrobiële middelen bij dieren. In 2015 had 1,7% van de dierenartsen een Veterinaire Benchmarkindicator (VBI) in het actiegebied en gemiddeld over de sectoren heen zat 28% van de dierenartsen in het signaleringsgebied. Omdat de VBI vrij recentelijk geïntroduceerd is, is nog niet bekend hoeveel dierenartsen zich structureel in het signalerings- en actiegebied bevinden. Omdat de VBI van een dierenarts echter is gebaseerd op meerdere bedrijven die onder een 1-1 dierenarts hangen, is te verwachten dat dit over de jaren een stabielere waarde zal zijn dan de dynamiek in antibioticagebruik op een individueel bedrijf. Daarom is ook te verwachten dat dierenartsen meer structureel in een signalerings- of actiegebied zullen blijven.

Uit onderzoek blijkt dat dierenartsen zichzelf regelmatig in een spanningsveld bevinden wanneer het gaat over het voorschrijven en toepassen van antibiotica bij (landbouwhuis)dieren. Zij zien zichzelf vaak als serviceverlener van een veehouder en ervaren tegelijk de (professionele) plicht te waken over diervelzijn en diergezondheid; een rol die hen ook vanuit de maatschappij wordt toegedicht. Dit spanningsveld wordt gecompliceerder nu dierenartsen ook in toenemende mate gezien worden als een stakeholder in het bewaken van voedselveiligheid en volksgezondheid. In het reduceren van antibioticagebruik kunnen deze rollen in conflict komen en moet een afweging gemaakt worden. Hierin speelt ook een sterke ethische component. Elke uitgeschreven antibioticakuur kan potentieel schadelijk zijn voor de volksgezondheid, maar kan tegelijk in het belang zijn van diergezondheid en diervelzijn van een individueel dier of een groep dieren. Welke ethische afwegingen dierenartsen hierin maken, is voor zover bekend niet tot nauwelijks onderzocht. Binnen de beroepsgroep van dierenartsen is er in toenemende mate aandacht voor ethische aspecten van veterinaire handelen. De KNMvD heeft ook een commissie Ethiek die tot doel heeft dergelijke ethische kwesties te expliciteren en deliberatie hierover te faciliteren.

Eerder uitgevoerd onderzoek, zowel in Nederland als daarbuiten, suggereert dat naast klinische (technische) factoren ook minder klinische persoonlijke factoren als interne overtuigingen en motivaties (intrinsieke mindset, ervaren sociale druk, ethische dimensies, ervaren gedragscontrole of handelingsperspectief) en externe factoren (professionele standaarden, relatie met de veehouder, afhankelijkheid van de veehouder, kennis & kunde, praktijkorganisatie, wet- en regelgeving, cultuur e.d.) een rol spelen in het voorschrijfpatroon van dierenartsen. Gelijksortige niet-klinische factoren blijken ook van grote invloed op het voorschrijfgedrag van humaan artsen ten aanzien van antibiotica. Naast de onderzoeken gericht op de KSF van individuele veehouderijbedrijven is daarom ook voorzien in een onderzoek naar de factoren die van grote invloed zijn op het voorschrijfpatroon van dierenartsen ten aanzien van antibiotica. Dit onderzoek moet een antwoord geven op de vragen welke rol dierenartsen spelen in een laag danwel hoog gebruik van antibiotica op veehouderijbedrijven, welke KSF er zijn voor een verantwoord en restrictief voorschrijfpatroon van dierenartsen en welke faalfactoren kunnen worden geïdentificeerd die een overmatig voorschrijfpatroon verklaren. Wanneer deze factoren helder in kaart zijn gebracht, kunnen specifieke en samenhangende interventiestrategieën worden bedacht die zowel de KSF voor restrictief antibioticagebruik bij veehouders als bij dierenartsen kunnen adresseren en op deze manier bijdragen tot een verdere reductie van het antibioticagebruik bij landbouwhuisdieren in Nederland.

ONDERZOEKSOPZET

ALGEMENE DOELSTELLING

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in factoren die van invloed zijn op het voorschrijfpatroon van dierenartsen ten aanzien van antibiotica. Hierbij spelen zowel intrinsieke factoren (motivatie) als extrinsieke omstandigheden en ervaren barrières (daadwerkelijke implementatie) een rol en deze zullen duidelijk en gestructureerd in kaart moeten worden gebracht. Bij intrinsieke motieven en ervaren barrières moet worden gedacht aan psychosociale factoren als attitudes ten aanzien van antibioticareductie, ervaren risico's en gevolgen ten aanzien van antibioticagebruik en antibioticareductie, ervaren handelingsperspectief, professionele rolopvatting en ervaren sociale druk. Bij deze aspecten speelt naar waarschijnlijkheid ook een sterke ethische component een rol en deze zal expliciet worden meegenomen in dit onderzoek. Daarnaast zal worden onderzocht welke externe factoren een rol spelen in de daadwerkelijke implementatie van gewenst gedrag. Hierbij moet worden gedacht aan de invloed van veterinaire technische aspecten (welke reductie is technisch haalbaar), kennis & kunde van de dierenarts, systeeminvloeden van de diersector, verwachte economische consequenties et cetera. Daarnaast is het onderzoek gericht op de intrinsieke en extrinsieke barrières of knelpunten waardoor dierenartsen er niet in slagen hun voorschrijfpatroon aan te passen.

Deze KSF kunnen dierenartsen helpen om hun voorschrijfpatroon in overeenstemming te brengen met het streefgebied van de VBI zoals vastgesteld door de SDa.

De uitkomsten van het onderzoek zullen gebruikt worden om dierenartsen inzicht te geven in deze KSF respectievelijk faalfactoren. Verder zullen er aanbevelingen worden gedaan om deze inzichten te vertalen naar concrete (sectorspecifieke) interventiemaatregelen die dierenartsen ondersteunen in het verantwoord en restrictief voorschrijven van antibiotica.

ONDERZOEKSVRAGEN

- 1) Wat zijn de intrinsieke en extrinsieke succesfactoren en faalfactoren voor een restrictief voorschrijfpatroon voor landbouwhuisdierenartsen die zich 'structureel' in het signalerings- dan wel actiegebied bevinden vwb hun VBI? Kan met gebruikmaking van deze kennis een effectieve aanpak worden voorgesteld om faalfactoren voor een restrictief voorschrijfpatroon weg te nemen en succesfactoren in te zetten om een beweging richting het streefgebied in te zetten?
- 2) Welke ethische dimensies zijn gerelateerd aan het voorschrijven van antibiotica door dierenartsen en hoe zijn deze van invloed op het voorschrijfgedrag van dierenartsen?
- 3) Wat zijn de veterinaire-technische, ethische en economische handelingsperspectieven voor dierenartsen met een VBI in het actie- dan wel signaleringsgebied om hun voorschrijfpatroon t.a.v. antibiotica in overeenstemming te brengen met het streefgebied?
- 4) Wat zijn aanbevelingen voor publiek en privaat beleid die dierenartsen in het actie- dan wel signaleringsgebied ondersteunen hun VBI in overeenstemming te brengen met het streefgebied?

De focus in dit onderzoek ligt op de rol van landbouwhuisdierenartsen. Echter, relevante andere ketenaspecten vanuit het perspectief van dierenartsen (bijv. eigenschappen van de klanten) zullen worden aangestipt of er zal worden verwezen naar de andere KSF onderzoeken die plaats vinden in de verschillende diersectoren.

DOELGROEP

De primaire doelgroep van het onderzoek zijn dierenartsen werkzaam in de varkens-, pluimvee-, vleeskalveren- en de rundveesector. Het onderzoek richt zich zowel op dierenartsen met een VBI in het streefgebied ten behoeve van het bepalen van KSF, als op dierenartsen met een VBI in het actie- en signaleringsgebied voor het vaststellen van mogelijke faalfactoren. In beide groepen zullen ook ethische dimensies en veterinaire technische handelingsperspectieven worden onderzocht. Secundair zijn beleidsmakers (publiek en privaat) de doelgroep omdat deze de gewenste transitie beleidsmatig kunnen ondersteunen.

WERKWIJZE

Het project is opgedeeld in een aantal fasen:

FASE 1) HET VASTSTELLEN VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN EN DE ONDERZOEKSOPZET

In deze fase zullen in overleg met experts en de belangrijkste stakeholders de onderzoeksvragen en de opzet van het onderzoek nader uitgewerkt en vastgesteld worden. De KNMVD heeft hiervoor een werkgroep ingericht waarin onder andere dierenartspractici en humane en veterinaire experts zitting hebben. Tevens zal hierin een dierethicus

plaatsnemen om te onderzoeken hoe de ethische dimensies gerelateerd aan het voorschrijven van antibiotica door dierenartsen een rol spelen in het voorschrijfpatroon van dierenartsen.

FASE 2) LITERATUURONDERZOEK

Er zijn zowel in Nederland als het in buitenland al diverse wetenschappelijke onderzoeken uitgevoerd naar het voorschrijfpatroon van dierenartsen¹. Door middel van een systematisch literatuuronderzoek wordt in kaart gebracht welke KSF respectievelijk faalfactoren voor antibioticaprescriptie er op basis van deze literatuur geïnventariseerd kunnen worden. Ook zal er een deskstudie plaatsvinden naar de ethische dimensies gerelateerd aan het voorschrijven van antibiotica door dierenartsen. Deze uitkomsten zullen worden meegenomen in het verfijnen van het kwalitatieve onderzoek onder landbouwhuisdierenartsen in Nederland (fase 4).

FASE 3) KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR ONDERLIGGENDE BEDRIJVEN

Op basis van de beschikbare VBI's zal een wetenschappelijke analyse worden gedaan naar de aard en de omvang van de onderliggende 1-1 bedrijven van dierenartsen. Deze analyse biedt inzage in een mogelijk verband tussen de waarde van de VBI en karakteristieken van de veehouderijbedrijven waarmee de dierenarts een 1-op-1 overeenkomst heeft. Deze analyse zal worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met de technische KSF analyses die in de verschillende diersectoren zullen worden uitgevoerd om een eenduidig beeld te krijgen hoe technische succes- respectievelijk faalfactoren tussen dierenartsen en veehouders samenhangen en doublures te voorkomen. Waar mogelijk zullen de databestanden worden gebruikt die worden verzameld in de diverse KSF onderzoeken. Dit vereist nauwe afstemming en goede juridische inkadering in het kader van bescherming van persoonsgegevens. Op basis van de beschikbare gegevens wordt ook gekeken of er dierenartsen structureel in het streef-dan wel actiegebied zitten en of er op basis van kwantitatieve gegevens iets kan worden gezegd over de onderliggende oorzaken. Vanwege persoonsbescherming zullen de dierenartsen achter de VBI data en onderliggende bedrijven zijn geanonimiseerd in de databestanden die beschikbaar zijn. In deze fase zal het dus waarschijnlijk niet mogelijk zijn te onderzoeken in hoeverre persoonlijke dierenartskenmerken (leeftijd, ervaring, geslacht, type praktijk, type werkzaamheden, werkverband et cetera) van invloed zijn op de VBI. Dit zal wel mogelijk zijn in fase 4.

FASE 4) KWALITATIEF ONDERZOEK

Het veranderen van het voorschrijfpatroon komt in essentie neer op een gedragsverandering die geaccepteerd en geïmplementeerd moet worden. Het gebruik van sociologisch wetenschappelijke modellen kan helpen inzicht te krijgen in stimulansen en barrières voor gedragsveranderingen en wordt vaak toegepast in onderzoek naar gedragsveranderingen in de humane geneeskunde. Daarom zal ook het Julius Centrum voor 1e lijns geneeskunde bij dit onderzoek worden betrokken gezien hun ervaring in wetenschappelijk onderzoek naar antibioticaprescriptie door (huis)artsen. Het model ontwikkeld door Panter-Brick et al. (2006) en later aangepast door Ellis-Eversen et al. (2010)² zal worden gebruikt om intrinsieke en extrinsieke KSF respectievelijk faalfactoren in kaart te brengen. Voor een beantwoording van de onderzoeksvragen is een kwalitatieve studie onder de doelgroep de aangewezen methode. Er zal gebruik gemaakt worden van een combinatie van semi-gestructureerde interviews met een representatieve groep dierenartsen werkzaam in de varkens-, pluimvee-, vleeskalveren- en de rundveesector en een online survey onder dierenartsen uit de verschillende sectoren. Deze onderzoeksmethoden zijn wetenschappelijk valide instrumenten om determinanten voor gedrag te onderzoeken³. Op basis van de beschikbare VBI's zullen zowel dierenartsen in het streefgebied als dierenartsen in het signalerings- en actiegebied betrokken worden.

¹ Speksnijder et al. 2014, *Determinants associated with veterinary antimicrobial prescribing in farm animals in the Netherlands: a qualitative study*, Zoonoses and Public Health 62, 39-51

-Coyne et al. 2016, *Understanding the culture of antimicrobial prescribing in agriculture: a qualitative study of UK pig veterinary surgeons*, Journal of Antimicrobial Chemotherapy, August 11, 1-13

-N De Briyne, J Atkinson, L Pokludová, SP Borriello. *Factors influencing antibiotic prescribing habits and use of sensitivity testing amongst veterinarians in Europe*. Veterinary Record, 2012-101454

-Postma, M., Speksnijder, D. C., Jaarsma, A. D. C., Verheij, T. J. M., Wagenaar, J. A., & Dewulf, J. (2016). *Opinions of veterinarians on antimicrobial use in farm animals in Flanders and the Netherlands*, Veterinary Record, 179(3), 68-68.

² Panter-Brick, Catherine, et al. "Culturally compelling strategies for behaviour change: a social ecology model and case study in malaria prevention." *Social science & medicine* 62.11 (2006): 2810-2825.

-Ellis-Iversen, Johanne, et al. "Perceptions, circumstances and motivators that influence implementation of zoonotic control programs on cattle farms." *Preventive veterinary medicine* 93.4 (2010): 276-285.

³ Wester, F., and W. Peters, 2004: Kwalitatieve Analyse. Uitgangspunten en Procedures (Qualitative Analysis. Principles and Procedures). Bussum: Coutinho, 2004

-DiCicco-Bloom, B., and B.F. Crabtree, 2006: The qualitative research interview. Med. Educ. 40, 314-321.

-Collingridge, D.S., and E.E. Gantt, 2008: The quality of qualitative research. Am. J. Med. Qual. 23, 389-395.

-J. Rattray, M.C. Jones, 2007. Essential elements of questionnaire design and development. J. Clin. Nurs., 16, pp. 234-243

Bij intrinsieke motieven en ervaren barrières voor restrictief voorschrijfgedrag moet worden gedacht aan psychosociale factoren als attitudes ten aanzien van antibioticareductie, ervaren risico's en gevolgen van antibioticagebruik en antibioticareductie (op diergezondheid en -welzijn, economische gevolgen etc.), ervaren handelingsperspectief, professionele rolopvatting en ervaren sociale druk. Bij deze aspecten speelt ook een ethische component een rol en deze zal expliciet worden meegenomen in dit onderzoek. Daarnaast zal worden onderzocht welke externe factoren een rol spelen. Hierbij moet worden gedacht aan de invloed van veterinaire technische aspecten (welke reductie is technisch haalbaar), kennis & kunde van de dierenarts, systeeminvloeden van de diersector et cetera. Al deze aspecten zullen worden besproken in fase 1 en worden geconcretiseerd ten behoeve van het onderzoek in fase 4.

In deze fase zal tevens regelmatig onderlinge afstemming plaatsvinden tussen alle KSF onderzoeken in de sectoren en onder dierenartsen. Hiermee wordt getracht synergie te zoeken in de opstelling en analyses van de interviews en de survey en dubbelures te voorkomen.

FASE 5) RAPPORTAGE

De uitkomsten van het literatuuronderzoek, de kwantitatieve en de kwalitatieve studie worden door de onderzoekers samengevoegd in een eindrapportage. Dit rapport biedt een inzicht in de KSF en faalfactoren die van invloed zijn op het voorschrijfpatroon van dierenartsen en zal door regelmatig onderling overleg aansluiten bij de bevindingen uit de andere KSF onderzoeken. Daarnaast bevat het rapport aanbevelingen voor beleidsmaatregelen (publiek en privaat) ter ondersteuning van dierenartsen om te komen tot een verantwoord voorschrijfpatroon (bijvoorbeeld door het structureel verlagen van hun VBI tot het SDa-streefniveau). Het eindrapport wordt voor publicatie door de onderzoekers gepresenteerd aan KNMvD, EZ en SDa. Aan de hand van het rapport zal een artikel in het TvD verschijnen. De onderzoekers mogen de resultaten daarna gebruiken voor publicatie in internationale wetenschappelijke tijdschriften.

FASE 6) IMPLEMENTATIEPILOT

Afhankelijk van de bevindingen uit de diverse KSF onderzoeken (waaronder het KSF onderzoek onder dierenartsen) zal worden gekeken naar mogelijkheden om antibioticavoorschrijfgedrag/gebruik van respectievelijk dierenartsen en veehouders via gerichte interventie maatregelen te beïnvloeden. Dit zal in een pilotonderzoek onderzocht kunnen worden. Hierin zal een geïntegreerde aanpak nodig zijn waarin diverse actoren (dierenartsen, veehouders) worden betrokken. Deze fase valt buiten dit onderzoeksvoorstel, maar is een logisch vervolg op de diverse KSF onderzoeken om de haalbaarheid van interventies in de praktijk te onderzoeken. Budget hiervoor is niet in dit projectvoorstel opgenomen.

PROJECTRESULTAAT

1. Een overzicht van intrinsieke en extrinsieke kritische succes- en faalfactoren van dierenartsen werkzaam in de varkens-, pluimvee-, vleeskalveren- en de rundveesector die van invloed zijn op het voorschrijfpatroon t.a.v. antibiotica.
2. Een overzicht van ethische dimensies gerelateerd aan het voorschrijven van antibiotica door dierenartsen en koppeling aan de kritische succes- en faalfactoren van dierenartsen.
3. Aanbevelingen voor implementeerbare maatregelen voor dierenarts praktici en beleidsmakers (publiek en privaat) om het antibioticavoorschrijfgedrag en -gebruik door respectievelijk dierenartsen en dierenartsen in overeenstemming te brengen met de streefwaardes zoals vastgesteld door de SDa.
4. Eventueel implementatie en resultaten van een sector breed pilotproject waarin de effectiviteit van interventies gericht op reductie van antibioticavoorschriften en -gebruik zal worden onderzocht.
5. Communicatie over projectresultaten in relevante vakbladen, congressen etc.

PROJECTORGANISATIE

Bij iedere fase van het onderzoek zal afstemming plaatsvinden met de andere KSF onderzoeken in de verschillende diersectoren (Martien Bokma, WUR; en Jobke van Hout, GD) om aan te sluiten bij bestaande initiatieven en overlap te voorkomen. Daarnaast zal er voor iedere fase afstemming plaatsvinden met de werkgroep en zal regelmatig overleg worden gevoerd met de stuurgroep. In de stuurgroep zullen uiteindelijk de KNMvD, EZ en de SDa zitting hebben (dit wordt nog nader afgestemd). De projectleiding is in handen van onafhankelijke onderzoekers van de Faculteit Diergeneeskunde en het Julius Centrum van het UMCU.

STUURGROEP

Naam	Instituut	Contact
Lotte van der Goot	Ministerie EZ	l.t.vdgoot@minez.nl
Johan Mouton	SDa	jwmouton@gmail.com
Henry Voogd	ABRES	hagri-advies@xs4all.nl
Martien Bokma	WUR	martien.bokma@wur.nl
Maaïke van den Berg	KNMvD	Mvandenbergh@vanstadttotwad.nl
Joost van Herten	KNMvD	J.van.herten@knmvd.nl

PROJECTLEIDING

Naam	Instituut	Rol	Contact
David Speksnijder	Fac. Diergeneeskunde	Projectleider	d.c.speksnijder@uu.nl
Theo Verheij	Julius Centrum, UMCU	Inhoudelijke ondersteuning	T.j.m.verheij@umcutrecht.nl
Franck Meijboom	Fac. Diergeneeskunde	Inhoudelijke ondersteuning	F.L.B.Meijboom@uu.nl

WERKGROEP

Naam	Instituut	Rol	Contact
Joost van Herten	KNMvD	Lid	J.van.herten@knmvd.nl
Maaïke vd Berg	KNMvD	Lid	Mvandenbergh@vanstadttotwad.nl
Paul Cornellissen	KNMvD/vakgroep pluimvee	Lid	Paul.cornelissen@pouvet.nl
Eric vd Velde	KNMvD/vakgroep vleeskalveren	Lid	Ericvandervelden@home.nl
John Vonk	KNMvD/vakgroep varken	Lid	